

Що ж до культів, найвірогідніше це був культ родючості, який у землеробських племен безпосередньо пов'язувався з поклонінням вогню. Необхідно зазначити і той факт, що досліджено було лише певну частину пам'ятників. Відтак, при подальших дослідженнях може виявитись, що в результаті різних дій давніх людей (як культових, так і побутових), з'явився вид пам'ятників, який під час сучасних розкопок названо зольником. А тому для вирішення функціональної приналежності необхідно розглядати кожний пам'ятник окремо, а не інтерпретувати їх разом. Відповідно всі зольники можна класифікувати за функціональною приналежністю, що стає відомою з аналізу знахідок в зольнику, на культові та побутові.

Резніков В.В.
ХНУ ім. В. Н. Каразіна

СЕЛЯНСЬКИЙ ПОВСТАНСЬКИЙ РУХ НА СЛОБОЖАНЩИНІ 1918-1923 рр.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Питання селянської визвольної боротьби проти окупаційного уряду червоної Росії в 1918-1923 рр. за останні 100 років пройшло шлях від засудження, дискредитації та замовчування в радянській історіографії до адекватної, неупередженої, позбавленої комуністичної кон'юктури оцінки в історіографії сучасної незалежної України. Проте, незважаючи на успіхи, перш за все, вітчизняних дослідників Української революції та подій, безпосередньо із нею пов'язаних, у сучасній історіографії, нажаль, не вистачає комплексності та узагальнення при вивченні боротьби аграрного населення Слобожанщини проти більшовиків в зазначений період.

Всю наявну літературу із теми селянської боротьби умовно можна поділити на три групи: радянська історична література, українська пострадянська та закордонна історіографія. Також до пострадянської потрібно зарахувати великий пласт краєзнавчих досліджень, справжній «бум» яких стався після здобуття Україною незалежності.

Хронологічно перші роботи з даної проблематики почали з'являтися ще під час самої Української революції та незабаром після остаточ-

ного встановлення Радянського режиму на Слобідській землях і творилися її безпосередніми учасниками або свідками – роботи Р. Ейдемана, М. Какуріна, Н. Попова, В. Щепетильніківа. В 1930-х – 1940-х рр. радянські історики замовчували все, що будь-яким чином було пов'язано з дослідженням українського національно-визвольного руху, а це зумовило майже повне припинення дослідження історії селянської боротьби на Слобожанщині в роки Української революції.

У 1950-х – 1980-х рр. дослідження проблеми було поновлено. Протягом цього періоду з'явився ряд наукових робіт Ю. Ю. Кондуфора, В.П.Шила, М.І.Ксензенка, Г.Ф.Заставенка, О.О. Кучера, Є. М.Скляренка, Ю.Я. Белана, М.М. Олійника, Т.А. Вовка та ін., які відмовляли Українській революції взагалі та селянському рухові на Слобожанщині, зокрема, в індивідуальності та розглядали їх виключно як «куркульську контрреволюцію проти встановлення влади Рад», що стали наслідком «мало-свідомості селянства й тимчасового невдоволення окремими заходами радянської влади, наприклад, політикою «військового комунізму»».

Після проголошення незалежності України у 1991р., історики отримали доступ до архівних та інших, до того, конфіденційних джерел інформації, що суттєво вплинуло на їхню оцінку участі селянських мас Слобожанщини в подіях 1917-1923 рр. Це стало однією з важливих передумов переходу до якісно нового етапу вивчення історії селянського руху на Харківщині. Серед дослідників, які зробили найбільший внесок у вивчення повстанства Слобожанщини, варто, перш за все, відзначити П.М. Ісакова, Д.Ю. Михайличенка, Я.В. Мотенка, які в низці робіт висвітлили найрізноманітніші аспекти антибільшовицької боротьби.

Як вже відмічалось раніше, із середини 1990-х з'являється ряд наукових робіт краєзнавчого характеру, автори яких обрали предметом дослідження селянський повстанський рух в Харківській губернії. Всі вони були різної якості та підходу аналізу архівних документів. Але найбільш фундаментальними розвідками треба вважати роботи Є. Сіваченка «Сплахи гніву народного: з історії селянського повстанського руху на Харківщині (1920 р)», присвячену повстанню в с. Ковяги Валківського повіту та ізюмських істориків Л. Ісаїва та Л. Щибрі «Ізюм-щина у вирі революції» і «Отаман Савонов».

Підбиваючи підсумки, варто констатувати, що незважаючи на велику кількість написаної літератури з історії селянської боротьби на Слобожанщині, дане питання ще потребує подальшого вивчення та систематизації.

Соколенко Т.
НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА ПЛАСТУНІВ

Військове мистецтво пластунів було визнане одним з найпотужніших у світі. Недаремно спосіб непомітного підповзання до цілі в багатьох арміях і сьогодні називається «по-пластунськи», а їх бойові прийоми вивчаються у багатьох спеціалізованих військових школах світу. Пластуни – це спеціальні козацькі підрозділи, що займались розвідкою та спеціальними операціями та діяли на Запорозжжі, згодом Кубані. По військовому положенню Російської імперії від 1842 р. пластуни були визнані окремим родом в рядах військових сил Чорноморського війська

За думкою історика І.Олексюка «Пластун – це козак-піхотинець, розвідник, який використовував це уміння повзати так, що він міг годинами повзати або лежати в багні, в болоті, в очереті, в чагарнику чи у високій траві, деколи по шию у воді або в талому снігу, не видаючи своєї присутності, не викликаючи підозри у ворога, який «тудою тиняється або женеться учвал». Це витривала людина, часто непрезентабельної і малопомітної зовнішності. Про пластунську службу згадує австрійський дипломат та мандрівник Ерїх Лясота, який у 1594 році відвідав Запорізьку Січ з дипломатичною місією. Описуючи свою подорож через дніпровські пороги, він згадував, як запорожці несли пластунську службу в засадах коло татарської переправи.

Назва пластунського військового мистецтва сягає своїми коренями в давню історію. Відоме пластунське мистецтво переховування у воді за допомогою очеретини, як і мистецтво маскуватися, відоме ще з антських часів. У «Стратегіконі» Псевдо-Маврикія від VI ст., описуючи антів і